

MUSICAL PEDAGOGICS

Annual Scientific Edition of the
Greek Society for Music Education
Vol. 20, 2022

MUSICAL PEDAGOGICS

**Founding Member of the ISME
Council of Professional Associations**
51 Pr. Koromila Str., 54622, Thessaloniki.
email: info@eeme.gr
Web site: <http://www.eeme.gr>

MUSICAL PEDAGOGICS
*Annual Scientific Edition of the
Greek Society for Music Education*
ISSN 17901618
Vol. 20, 2022

Editors

Zoe Dionyssiou, Theocharis Raptis

DTP

Mitsi Akoyunoglou

Cover Design

Christos Mitsakis

SCIENTIFIC COMMITTEE - REVIEW PANEL

Olympia Agalianou
Mitsi Akoyunoglou
Polyvios Androutsos
Smaragda Chrysostomou
Zoe Dionyssiou
Konstantina Dogani
Athina Fytika
Jere Humphreys
Panayotis Kanellopoulos
Lefkothea Kartasidou
May Kokkidou
Dimitra Koniari
Yannis Myralis
Natasa Oikonomidou-Stavrou
Ioulia Papageorgi
Theocharis Raptis
Lelouda Stamou
Georgia Tserpe
Nicholas Tsafaridis
Costas Tsougras
Nikos Theodoridis
Maria Varvarigou
Petros Vouvaris
Demetre Yannou
Graham Welch
Nikos Zafranas

Musical Pedagogics is published yearly and distributed free
to all members of the Greek Society for Music Education.

The authors are responsible for the English texts.

Price: 15 €

© Greek Society for Music Education

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σημείωμα των διευθυντών σύνταξης	4
Χρήστος Ματζίρης, Νικόλαος Ζαφρανάς: Η συνεισφορά του τεχνολογικά εμπλουτισμένου εκπαιδευτικού παιχνιδιού «Πρόκληση μουσικών οργάνων» στην ενίσχυση του καταστασιακού ενδιαφέροντος στο μάθημα της μουσικής	7
Γιάννης Μυγδάνης, Μαρία Παπαζαχαρίου: Η φιλοσοφία του maker movement σε μαθήματα «θεωρία της μουσικής» σε ένα ωδείο στον ελλαδικό χώρο: Προκαταρκτικά ευρήματα από μία εκπαιδευτική παρέμβαση	31
Λυδία Ζερβάνου, Μαρία Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου: Λυρική εκφορά λόγου: Μελέτη περίπτωσης της εφαρμογής του Διεθνούς Φωνητικού Αλφαβήτου σε ομάδα σπουδαστών μονωδίας σε ωδείο της Αθήνας	53
Δημήτρης Σαρρής: «Music(al) disciplinary literacy»: Από τον «γραμματισμό πεδίου», στον «μουσικό γραμματισμό πεδίου»	77
Μαρία Κοτσοπούλου: Κριτικός στοχασμός και μετασχηματίζουσα μάθηση με εργαλείο τη μουσική τέχνη	96
Βιβλιοπαρουσιάσεις	
Ζωή Διονυσίου: Αγαλιανού, Ολυμπία (2021). <i>Η μουσικοκινητική αγωγή Orff ως αφετηρία και προορισμός</i> . Fagottobooks.	113

CONTENTS

Editorial	4
Matziris Christos, Zafranias Nikolaos: The contribution of the technologically enriched educational game “Musical Instrument Challenge” to the enhancement of situational interest in the music classroom	7
Yannis Mygdanis, Maria Papazachariou-Christoforou: The philosophy of maker movement in music theory lessons at a conservatory in Greece: Preliminary findings from an educational intervention	31
Lydia Zervanos, Maria Papazachariou-Christoforou: Lyric diction: The introduction of the International Phonetic Alphabet in a group of voice students in a conservatory of Athens	53
Dimitris Sarris: From Disciplinary Literacy to Music(al) Disciplinary Literacy	77
Maria Kotsopoulou: Critical reflection and transformative learning with music as a tool	96
Book reviews	
Zoe Dionyssiou: Agalianou, Olympia (2021). <i>Orff-Schulwerk music and movement education as a starting point and destination</i> . Fagottobooks.	113

Αγαπητοί αναγνώστες και αγαπητές αναγνώστριες του περιοδικού,

σας καλωσορίζουμε στο 20ό τεύχος των Μουσικοπαιδαγωγικών, που σηματοδοτεί τη συμπλήρωση της δεύτερης δεκαετίας κυκλοφορίας του πρώτου ελληνικού επιστημονικού περιοδικού αφιερωμένου στο πεδίο της μουσικής παιδαγωγικής. Οι παγκόσμιες εξελίξεις σε όλα τα επίπεδα υποδεικνύουν διαρκώς την ανάγκη αλλαγών και επαναπροσανατολισμού και στον χώρο της μουσικής εκπαίδευσης. Ως μουσική εκπαίδευση δεν εννοούμε ένα μονόδρομο μάθημα στο απαιτητικό πρόγραμμα του σχολείου, αλλά πολύ περισσότερο την έμπνευση για μουσική δημιουργία, την πρόκληση για βιωματική ενασχόληση με τις τέχνες, και όλα όσα η μουσική μάς βοηθά να αισθανόμαστε και να σκεφτόμαστε για τον εαυτό μας, τους άλλους και τον κόσμο.

Το παρόν τεύχος αντικατοπτρίζει μία ευρεία γκάμα ενδιαφερόντων που απασχολούν τους σημερινούς μουσικοπαιδαγωγούς, όπως τις εξελίξεις στον χώρο της τεχνολογίας και τους τρόπους που αυτή θα μπορούσε να συμβάλλει στη μουσική εκπαίδευση στο σχολείο και στο ωδείο, την εξοικείωση με διεθνείς θεωρητικές προσεγγίσεις και πρακτικές που είναι σε θέση να επηρεάσουν σημαντικά τις μουσικοπαιδαγωγικές εξελίξεις και στη χώρα μας, τον θεωρητικό αναστοχασμό πάνω στη φύση της μουσικής, καθώς και της μουσικής αγωγής.

Στο πρώτο κείμενο με τίτλο: ***Η συνεισφορά του τεχνολογικά εμπλουτισμένου εκπαιδευτικού παιχνιδιού «Πρόκληση μουσικών οργάνων» στην ενίσχυση του καταστασιακού ενδιαφέροντος στο μάθημα της μουσικής***, οι συγγραφείς Χρήστος Ματζήρης και Νίκος Ζαφρανάς επιχειρούν με τη χρήση της τεχνολογίας να βοηθήσουν μαθητές της Δ' τάξης Δημοτικού να εξοικειωθούν με τα μουσικά όργανα. Η χρήση ενός παιχνιδιού σε διαδικτυακή πλατφόρμα τους έδωσε τη δυνατότητα να ενισχύσουν το ενδιαφέρον των παιδιών προς τη συγκεκριμένη κατεύθυνση μάθησης. Αυτό κατέστη εφικτό, καθώς η χρήση της τεχνολογίας επέτρεψε την εφαρμογή στρατηγικών μάθησης που ενισχύουν το ενδιαφέρον των παιδιών στο μάθημα, όπως η παροχή επιλογών, η ομαδική εργασία, η ενσωμάτωση στοιχείων παιχνιδιού, καθώς και η χρήση καινοτομιών και ποικιλίας στη μαθησιακή διαδικασία. Είναι σημαντικό το ότι εδώ η τεχνολογία, όταν χρησιμοποιείται με τον κατάλληλο τρόπο, μπορεί, ανάμεσα σε άλλα, να ενισχύει τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών και να οδηγεί έτσι προς μια κατεύθυνση, πέρα από την αποξένωση και τον ατομοκεντρισμό, για τα οποία συχνά την κατηγορούμε.

Τις δυνατότητες της τεχνολογίας αναδεικνύουν και ο Γιάννης Μυγδάνης και η Μαρία Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου στο επόμενο άρθρο με τίτλο: ***Η φιλοσοφία του maker movement σε μαθήματα «θεωρία της μουσικής» σε ένα ωδείο στον ελλαδικό χώρο: Προκαταρκτικά ευρήματα από μία εκπαιδευτική παρέμβαση***. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζεται η χρήση του εκπαιδευτικού λογισμικού Synth4kids, με το οποίο παιδιά ηλικίας 6-7 ετών κάνουν τα πρώτα τους βήματα στο μάθημα *Θεωρία της Μουσικής* σε ένα ελληνικό Ωδείο. Η σχεδίαση και η εφαρμογή στην πράξη κινούνται στη βάση του maker movement, επιτρέποντας τον μετασχηματισμό της μουσικής

εκπαιδευτικής διαδικασίας και τη διαμόρφωση ενός νέου τεχνολογικού-μουσικού περιβάλλοντος στην τάξη. Η όλη προσπάθεια αντανακλά τη φιλοσοφία STEAM, η οποία ενισχύει σημαντικές δεξιότητες που απαιτούνται στην εποχή μας. Τα πρώτα αποτελέσματα της έρευνας που παρουσιάζονται είναι πολύ ενθαρρυντικά.

Το επόμενο κείμενο έχει εφαρμοστεί επίσης στον χώρο της ωδειακής εκπαίδευσης. Η Λυδία Ζερβάνου και η Μαρία Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου, στο άρθρο τους **Λυρική εκφορά λόγου: Μελέτη περίπτωσης της εφαρμογής του Διεθνούς Φωνητικού Αλφαβήτου σε ομάδα σπουδαστών μονωδίας σε ωδείο της Αθήνας**, εξετάζουν τις δυνατότητες που διανοίγονται από τη χρήση του Διεθνούς Φωνητικού Αλφαβήτου (International Phonetic Alphabet - IPA), το οποίο χρησιμοποιείται διεθνώς ως εργαλείο για την επεξήγηση και διδασκαλία της ορθής εκφοράς λόγου στο λυρικό τραγούδι. Το ερευνητικό ενδιαφέρον των ερευνητριών εδράζεται ακριβώς στην απουσία του IPA στα αντίστοιχα μαθήματα στα ελληνικά ωδεία. Οι εμπειρίες των συμμετεχόντων στην έρευνα αναδεικνύουν τη σημασία της προσπάθειας εισαγωγής του και στη χώρα μας, ενώ τα οφέλη από τη χρήση του IPA θα μπορούσαν να είναι πολλαπλά, εντός και εκτός της ωδειακής μουσικής εκπαίδευσης.

Στη συνέχεια, στο επόμενο άρθρο του Δημήτρη Σαρρή, επιχειρείται μια εξοικείωση με διεθνείς θεωρητικές αναζητήσεις και πρακτικές που θα μπορούσαν να έχουν σημαντικά οφέλη για τη μουσική εκπαίδευση στη χώρα μας. Ο Σαρρής, στο άρθρο: **Από τον «γραμματισμό πεδίου», στον «μουσικό γραμματισμό πεδίου»**, εξετάζει τον γραμματισμό πεδίου, αντιπαραβάλλοντάς τον με τον λεγόμενο γραμματισμό περιεχομένου, και στη συνέχεια τον μεταφέρει στον χώρο της μουσικής εκπαίδευσης. Η διεθνής εμπειρία έχει καταδείξει τα οφέλη που μπορεί να έχει ο γραμματισμός πεδίου στον χώρο της μουσικής εκπαίδευσης, καθώς ανταποκρίνεται πολύ περισσότερο στη φύση της μουσικής, αλλά και της μουσικής εκπαίδευσης, δίνοντας μεταξύ άλλων έμφαση στη βιωματικότητα και στην ποικιλομορφία των περιπτώσεων. Παράλληλα ο εκπαιδευτικός ανακαλύπτει τρόπους να οργανώσει καλύτερα το μάθημά του, χωρίς να καταφεύγει σε προσεγγίσεις που αφαιρούν από τη μουσική πράξη την ουσία της. Το κείμενο προσφέρει επιπλέον μια πολύπλευρη επισκόπηση βασικών όρων που σχετίζονται με τον γραμματισμό πεδίου.

Με ένα εξίσου στοχαστικό βλέμμα η Μαρία Κοτσοπούλου στο άρθρο της: **Κριτικός Στοχασμός και Μετασηματίζουσα Μάθηση με Εργαλείο τη Μουσική**, διερευνά το πώς η μουσική μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της κριτικής ματιάς και της διαμόρφωσης της προσωπικότητας. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στους πολλούς τρόπους με τους οποίους η μουσική μπορεί να επηρεάζει τον τρόπο που προσλαμβάνουμε τον κόσμο και τον εαυτό μας σε αυτόν και το πώς νοηματοδοτούμε πράγματα και καταστάσεις. Παρουσιάζεται μια σειρά ερευνών, σύμφωνα με τις οποίες η μουσική υπήρξε καθοριστική παράμετρος στο πώς κάποιοι άνθρωποι έχουν διαμορφώσει τη ζωή τους. Από τα παραπάνω δεν γίνεται μόνο σαφής η βαθύτητα κοινωνική διάσταση που έχει η μουσική, αλλά και οι δυνατότητες που διανοίγονται στον χώρο της μουσικής εκπαίδευσης. Γίνεται λοιπόν αναφορά σε προσπάθειες που

ενισχύουν τη δημιουργικότητα και την κριτική σκέψη στη μουσική εκπαίδευση και δύνανται να αναδείξουν τις μετασχηματιστικές δυνάμεις της μουσικής.

Μετά τα άρθρα, ακολουθεί το μέρος των **Βιβλιοπαρουσιάσεων**, το οποίο περιέχει παρουσιάσεις και κριτικές βιβλίων που εκδόθηκαν πρόσφατα και άπτονται της μουσικοπαιδαγωγικής, μουσικολογικής ή εθνομουσικολογικής έρευνας. Στο τεύχος αυτό η Ζωή Διονυσίου παρουσιάζει το βιβλίο της Ολυμπίας Αγαλιανού με τίτλο **Η μουσικοκινητική Αγωγή Orff ως αφετηρία και προορισμός**, Fagottobooks, 2021. Πρόκειται για ένα πόνημα που προέρχεται από μακρά και ουσιαστική ενασχόληση της συγγραφέως με τον χώρο της μουσικοκινητικής αγωγής Orff-Schulwerk στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Το έργο έχει μεγάλη σημασία για την ελληνική βιβλιογραφία, καθώς διερευνά σε βάθος τα στοιχεία της μουσικοκινητικής αγωγής Orff, που έδωσε τις βάσεις στην αποδόμηση της μουσικής στα πρωτογενή συστατικά της, στην αέναη δημιουργική σύμπραξη της μουσικής, του λόγου και της κίνησης, και επομένως στην πραξιακή ενασχόληση με τη μουσική σε εκπαιδευτικό πλαίσιο.

Τελειώνοντας αυτή την εισαγωγή στο παρόν τεύχος, θα θέλαμε να σας υπενθυμίσουμε τη δυνατότητα δημοσίευσης άρθρων στα Μουσικοπαιδαγωγικά και στην αγγλική γλώσσα με τα κριτήρια που αναγράφονται στις *Πληροφορίες για την αποστολή άρθρων* και βρίσκονται στην τελευταία σελίδα του περιοδικού.

Σας ευχόμαστε καλή ανάγνωση του τεύχους. Περιμένουμε σύντομα και την έκδοση των Πρακτικών του 9ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε., με τίτλο: «Η μουσική εκπαίδευση σε έναν κόσμο που αλλάζει: ταυτότητες, αξίες, εμπειρίες».

Οι διευθυντές σύνταξης του περιοδικού Μουσικοπαιδαγωγικά
Ζωή Διονυσίου & Θεοχάρης Ράπτης

Δεκέμβριος 2022